

Toldhuset i Kobberød

Ove Jørgensen, Bakken 11, Ydby

Der ligger et hus i Kobberød, helt ude på skrænten ud mod Krik Vig, og med den herligste udsigt over vandet, imod Agger Tange. Huset kaldes Toldhuset, og det er ganske naturligt, for her har engang været toldstation. Et underligt sted for en toldstation vil man nok sige i dag, men der er en forklaring, og den vil jeg forsøge at give, efter de oplysninger, som jeg har indsamlet.

Vi skal så langt tilbage som til året 1825, da to stormfloder, én om foråret og én om efteråret, slog igennem Agger Tange nogle kilometer syd for Agger by, og herved opstod således Agger kanal. Den er, som man kan se, sandet til igen, og ingen spekulerer mere på den.

Men denne kanal, som naturen således åbnede, blev efterhånden så dyb, at man kunne sejle på den. Det var dog først i året 1835, altså ti år efter dens opståen, at egentlig sejlads kunne foregå.

Det var en stor fordel for sejladsen på Limfjorden, at man nu kunne sejle ind i fjorden fra vest. Hidtil havde man kun kunnet komme ind ved Hals, og det betød at alle både, som kom fra vest, skulle hele vejen op omkring Skagen for at komme ind i fjorden, så det er klart, at det var en betydelig fordel med denne nye gennemsejling. Men for Toldvæsenet gav det anledning til at anlægge et toldopsyn netop her ved den nye indsejling.

Alle skibe var hidtil blevet kontrolleret ved Hals, men nu måtte man også have kontrol i den vestlige ende af fjorden, og til det stykke ansattes en opsynsmand på stranden ved Kobberød. Han skulle så observere alle skibe, som sejlede ind og ud af Agger kanal, og derefter rapportere til toldkontoret i Thisted, hvortil skibene skulle sejle for at blive toldeftersat.

Det var naturligvis en dårlig ordning, og den varede da også kun i årene 1835 til 1837. Herefter blev der udlagt en toldkutter i farvandet ud for Kobberød, altså ud for indsejlingen gennem Agger kanal, og således gik det i en årrække.

Personalet boede i Agger og i Krik, og alt var i gode rammer lige indtil omkring 1864 da Agger kanal begyndte at sande til, og således stoppe gennemsejlingen, men da en stormflod slog hul ved Thyborøn flyttedes

gennemsejlingen dertil.

Toldpersonalet blev naturligvis også flyttet til denne nye plads, men det afstedkom nogle besværligheder for tolderne, når de skulle til og fra hjemmet.

Som et lille kuriosum kan berettes, at da tyske tropper under krigen i 1864 nåede op gennem Jylland og var nået til Oddesund, blev chefen for toldvagtsskibet, en kontrollør Knudsen, forskrækket og ville forlade stedet. Han var imidlertid blevet syg, så det blev hans næstkommanderende, toldassistent Kjær, der førte skibet ud gennem Agger kanal, og derefter sejlet til København. Dette skib kom aldrig tilbage. Da toldopsyn jo stadig skulle foregå, blev personalet stationeret i Thyborøn og gjorde tjeneste sammen med lodserne der, ligesom de sejlede med det samme skib, som lodserne benyttede, nemlig kufgalioten ”Thybo-Røn”.

Imidlertid ønskede man, at toldpersonalet skulle flytte til Thyborøn med deres familier, men de bygninger, som var til rådighed der, var af en sådan beskaffenhed, at man frygtede, at en vestenstorm eller højvande kunne rive dem væk, hvad øjeblik det skulle være.

Det blev da besluttet, at dette toldpersonale skulle have station i Kobberød, og dertil lejede toldvæsenet sig ind hos en gårdejer Niels Mikkelsen, formentlig den daværende ejer af Kobberødgaard, og denne lod da opføre en bygning, som toldvæsenet lejede af ham, for den formidable sum af 480 kr. årligt. Huset indrettedes med tre lejligheder, således at toldkontrolløren fik tre stuer, køkken og spisekammer, og hver af de to rorsbetjente to stuer, køkken og spisekammer, og som der står i kontrakten, ”i gården en brønd med godt og rigeligt vand”. Hvem der flyttede ind i 1873, ved jeg ikke, men i 1876 er der en toldkontrollør C.P. Hansen og rorsbetjentene Hans Jørgen Lauritsen og Anders Josefsen, begge med hustruer. Allerede i 1879 er der kommet en ny kontrollør, som hedder A. Bøje, i 1886 hedder han N.C. Nielsen, og endelig ifølge toldvæsenets protokol for 1890, er det toldkontrollør Tj. Worm, som er fører af toldvagtsskibet og derfor har den største lejlighed. Desuden er der rorsbetjentene Joacim Bartolin Grumsen og hustru Nielsine Gaisen, samt Kresten Kristiansen også med hustru, som

Toldbolig i Kobberød, nedlagt i 1911

bor der. Om Grumsen kan berettes, at han har været i orlogsflåden som matros 1848-1850, derefter krydsbetjent, og fra 1855 og indtil 1864 været, som der står, "Krydstoldassistent på Monarkiets Vestkyst". Ved krigens udbrud i 1864 blev han på grund af sit kendskab til vestkystens sydlige del, mønstret på Fregatten Jylland.

Såvel Grumsen som hans Hustru var født i Ribe.

Om huset kan der fortælles, at vedligeholdelsesudgifter skulle fordeles således, at ejeren betaler for det udendørs og lejereren betaler for det indendørs. For året 1893, som her skal omtales var udendørsudgiften 220 kr. og det indendørs 57 kr. Dette sidste betales af toldkassen. Endvidere er det opgjort, at det tilliggende landbrug, 1880 kvadratalen, vil indbringe en indtægt på 8 kr. dette år.

I øvrigt er der en rubrik i protokollen, som omtaler husets beskaffenhed, og der står som følger:

Ejendommen blev for to år siden underkastet en udvendig og indvendig stor reparation, som kostede ejeren 1100 kr. og er i det hele taget udmærket vedligeholdt, men da det i sin tid, af tjenstlige årsager, blev opført på toppen af en ca. 100 fod høj bakke kun 18 alen fra dens vestlige skrænt, er den i høj grad udsat for vejrets påvirkninger, og derfor fugtig, noget kold, og dyr at vedligeholde. Lejlighederne afgiver

passende plads for beboerne og er bekvemt indrettede.

Der er i mellemtiden kommet en ny ejer af huset, idet den, der nu figurerer som ejer er direktør M. Nielsen. Samme hr. Nielsen er direktør for Hjørring Andels Svineslagteri, og da han sikkert har ment, at vedligeholdelsen af huset var ret kostbart, ser vi, at han i 1901, i en skrivelse til tolddirektoratet tilbyder, at opføre en ny bygning til udlejning for 25 år til toldvæsenet, efter medsendte tegninger, udført af hr. bygmester Poulsen Nørbjerg, Hvidbjerg, formentlig Hvidbjerg på Thyholm.

Dette hus bygges, hvor det gamle hus lå, dog med den forskel, at det nye ligger med gavlen imod kysten, hvor det gamle lå parallelt med stranden, og det er huset fra 1902, som man kan se den dag i dag.

I 1911 ophørte det med at være toldstation. De sidste, som var ansat der på stedet, var som cheftoldassistent Dupont, og derudover to rorsbetjente, Grumsen og Schönheinz. Herefter har huset været på forskellige hænder. Efter at have været noget så fint som toldvagt i mange år, blev det erhvervet af en hr. Jens Møller, som drev landbrug på stedet. Dette indebar, at de små lejligheder blev omdannet til svine- og kostald.

I 1964 solgtes huset, som da ejedes af Hr. Karl Fuglsang, til Fru Hanne Grabow, i hvis eje det er nu i året 1990. Huset er atter omdannet til beboelse og restaureret med stor pietetsfølelse.

Det gamle hus ligger, hvor det blev lagt i 1902. En interessant ting, som bør nævnes, er lønninger og husleje, her afskrevet direkte fra toldvæsenets protokol 1893.

Toldassistent T. J. Worm, fører af toldskibet ”Thyborøn” Gage 1400 kr. Alderstillæg 300 kr. Kostpenge 320 kr. og Vinterkvarterpenge 20 kr. Husleje årligt 80 kr.

Rorsbetjent Christensen, Toldvagtskibet Gage 890 kr. Kostpenge 240 kr. og vinterkvarterpenge 10 kr. Husleje 60 kr.

Rorsbetjent Grumsen Toldvagtskibet Gage 800 kr. Kostpenge 240 kr. og vinterkvarterpenge 10 kr. Husleje 60 kr.

Endvidere var følgende afgifter at betale:

1. Hartkornsskatter 30 øre
2. Grundskat ingen
3. Bygningsafgift 15 kr. 40 øre
4. Assurancepræmie 10 kr. 80 øre
5. Andre skatter, afgifter og byrder i alt for et år 4 kr 45 øre.

Disse poster påhvilede det ejeren at betale.

Kilde: Sydthy Årbog 1990, side 78-80.